

138192
9024

БІБЛІОЛОГІЧНІ ВІСТІ

ЧАСОПИС ПРИСВЯЧЕНИЙ ПИТАННЯМ БІБЛІОГРА-
ФІЇ, БІБЛІОТЕКОЗНАВСТВА, БІБЛІОФІЛІЇ,
ВИДАВНИЦТВА ТА ДРУКАРСТВА

№ 1-2 (8-9)

6 352

І.ІV. 1911 р. після п'ятирічної роботи за-
кінчено було інвентаризацію 676 німецьких
б-к, в яких описано 145.484 інкунабулів,
рахуючи в тому числі й дублети. До
1914 року було одержано також відомості
про інкунабули Австро-Угорщини, Данії,
Швеції, частини тодішньої Росії, Бельгії,
Голандії, Швейцарії та Сполуч. Шта-
тів Америки. Що до Еспанії, Португалії,
В.-Британії та Ірландії, то комісія сама
відрядила туди своїх співробітників для
безпосереднього опису на місцях. Франція
поставила себе в виключне становище, ви-
пускаючи свій „Catalogue général des incu-
nabules des bibliothèques publiques de France“,
а з Італією у комісії виникли де-які прин-
ципові розходження. Після скінчення війни,
з відновленням стосунків з закордоном, ро-
боти комісії пішли знову швидким темпом
і, не зважаючи на те, що не всі матеріали
було зібрано, вирішено було почати їх дру-
кувати. Постанова про підготування до
друку значно піднесла інтенсивність ро-
боти, багато цінного матеріалу збіглося до
комісії з різних країн і є надія до певної
міри наблизити каталог до можливого
ідеалу. Роботи Комісії фінансує Пруське
Міністерство Народної Освіти. Видавець
Карл Гірземан виявив виключний інтерес
до справи і цим значно посунув її наперед.
Все видання розраховано на 12 томів.
В 1-ому томі описано 1256 назв (на літ. А).
Всього в томі біля 700 сторінок ін 4°.

■ Утворена в 1918 р. в Ризі Державна
б-ка Латвії друкє бібліографічні
показники друку Латвії. В 1924 р.
вийшов III т.—друк 1921 року в абетко-
вому порядку з індексами за міжн. дец.
сист. Крім списку книжок та преси (більше
100 часописів) подано також список рецен-
зій. В бібліографії зберігається ортографія
та характер шрифтів (готіка та антиква)
оригіналів.

■ Національна та Університетська Б-ка
в Єрусалимі видає бібліографічний
трьохмісячник „Kirjath Sepher“. Він
реєструє: 1) всі друки гебрайською мовою,
2) всю літературу про єврейство неза-
лежно від мови, 3) всі друки, що виходять
в Палестині, незалежно від мови. В пер-
шому числі надруковано, між іншим, пов-
ний огляд Палестинської періодіки (там
виходить 16 арабс. і 42 гебр. часоп.) та
цикава праця Агє Тaubera „Друки єврей-
ські в Польщі та Росії й їх історія“.

Біблітектознавство.

■ Українська скликуне 14-17/xi цього року
в Київі нараду наукових бібліотек УСРР. Приблизна повітка наради:
1. Організація мережі наукових бібліотек
УСРР та найближчі завдання в їх роботі,
2. Державна бібліографія та наукові бібліо-
теки, 3. Про постачання наукових бібліотек
закордонною літературою, 4. Постачання
наукових бібліотек навчально-допоміжною
літературою (для обслуговування студентів
ВУЗів), 5. Класифікація книжок в наукових
бібліотеках та предметовий каталог,
6. Єдина каталогографічна інструкція, 7. На-
уково-дослідча робота в галузі бібліотеко-

знавства та книгознавства в звязку з уста-
вленням аспірантури при наукових
книгозбирнях, 8. Наукова організація з уста-
вленням наукових книгоділів, 9. Про утв. наукових
українського музею книги, 10. Крабле-
ство та бібліографія продукційних
відомостей в бібліотеках, 11. Єдність в системі та нав-
важах бібліотечних посад та 12. Біжучі справи
(Повідомлення про Всеєвропейський Бібл. Кон-
грес та інш.).

■ Замісць Всеукраїнського бібліотеч-
ного з'їзду у цьому році відбудеться бі-
бліотечно-клубна нарада. По бібліотечній вертикалі намічено такий про-
грам: 1. Принципи організації бібліотечної
мережі в звязку з районуванням, 2. Бі-
бліотечна праця на селі, 3. Пересувні б-ки,
4. Перспективи видавничої праці на Україні та вилучення шкідливої літератури,
5. Характер роботи в робітницькій та клубній
б-ках, 6. Піонерський рух та завдання
дитячої б-ки; методи праці в дитячій б-ш.,
7. Централізація та районізація техніки
бібліотечної праці, 8. Зразковий каталог
в системі бібліотечної праці та метода
огородження складання.

■ Бібліотечний підвідділ Головполіт-
освіти УСРР надрукував в кільк. 25.000 пр.
зразковий каталог для комплектування
сільських бібліотек і почав розроб-
ляти такий же каталог з рецензіями для
робітничої бібліотеки.

■ 10/v в Харкові відбувся випуск курсантів Всеукраїнського бібліотечного семінара по підготовці і перепідготовці бібліотечних робітників. Семінар продовжувався коло 2-х місяців. Всього курсантів було 62. З них 30% було надіслано спілкою пукровиків з бібліотек при цукрових заводах. З решти значну
частину складають районові робітники з
бібліотек райсельбудів.

■ Всенародна Бібліотека України (6,7 роки існування*).

1924, 1925 роки, 6 і 7 роки існування
Всенародної Бібліотеки України, були
роками дальнього її буйного росту, роз-
витку та організації.

Книжковий фонд В. Б. У. за ці 2 роки
значно виріс і збагатився—і на 1 vsh
1925 року становив

в основній б-ці в Київі	1.037.000
в філії в Київі	150.000
в філії у Вінниці	100.000
разом	1.287.000

опріч того, бібліотека має до 500.000 газет та листівок. Цей підрахунок і нині є ще лише приблизний, бо точний облік заведено лише з 1923 року. Річний приріст нині установився в 100.000 книг та журналів і таке саме число газет та листівок. Так, напр., за 9 місяців 1924/25 бюджетового року (з 1/x 1924—1/vsh 1925) поступило

*) Про Всенародну Бібліотеку України за попередні роки див. „Бібліологічні Вісті“ 1923 р. № 4. стор. 14—22 С. Постернак. Всенародна Бібліотека України. (До пятичного ювілею).

журналів—87.131, листівок і га-
зет—83. а за ці 2 роки ВБУ значну втрату.
книг та

за спорядженням НКОсвіти довелося
Мати й передати до Київського Іст-
итуту колишню бібліотеку Київського Жан-
вилу мського Управління, закаталогізовану
за умовами паркатах Всесвітньої Бібліотеки ще
з 1918 й 1919 р.р., в числі до 3000 одиниць.
в

Як і в попередні роки, ВБУ одержувала обов'язковий примірник РСФСР і 2 обов'язкових примірника УССР. Опіріч обов'язкового примірника, тисяч дрібних і великих подарунків, поступань шляхом обміну й купівлі, за 1924, 1925 роки до В.Б.У. передано 6 монастирських і церковних бібліотек м. Київа, а саме дві Лаврсь-

ких (стару Лаврську і Флавіанівську), Видубецьку, Нікольську, Михайлівську й Софійську, в загальному числі до 60.000 томів.

Упорядкування своїх книжкових фондів ВБУ в 1924, 1925 р.р. проводжувала за попереднім операційним планом, а саме звозила, сортувала, абеткувала й розставляла на полиці свої старі фонди (поставлено за 2 роки поверх 200.000 томів); oprіч того каталогізувала обов'язковий примірник і частину старого фонду (закаталогізовано за 2 роки поверх 80.000 томів). І ті й другі книжки приступні читачам. Отже за 2 роки приступний для читачів фонд зріс на 280.000 томів.

На 1/уш 1925 року книжкові фонди В. Б. У. були в такому стані:

	В основній б-ці	В Київ- ській філії	В Вінниць- кій філії	В усій ВБУ разом з філіями
Число кн. одиниць без газет і листівок	1.037.000	150.000	100.000	1.287.000
З них закаталогізованих . . .	191.621	150.000	20.315	361.936
Незакаталогізованих, але приступних читачам (заабеткованих і розставлених на полиці)	до 200.000	—	80.000	до 280.000
Всього приступно читачам . . .	до 391.000	150.000	100.000	до 641.000
Розсортованих по мовах і відділах, але ще не заабеткованих і читачам не приступних	до 646.000	—	—	до 646.000

Читальня Всесвітньої Бібліотеки України. В 1924—1925 р.р. читальня ВБУ бурно зростала: росло і число одвідувань, і число виданих книг,

і сама читаність, рух (оборотимість) книжок і коефіцієнт інтенсивності використання книжок. Ось таблиця, що має цей буйний зрист:

	1922/23 бюдж. рік	1923/24 бюдж. рік	Півроку 1924/25 бюдж. рік
Число днів функціон.	284	269	146
Число одвідувань читальні . .	35.230	119.164	87.209
Видано книг	49.277	250.506	240.251
Читаність	9,6	30	—
Рух книг	0,41	1,58	—
Коефіцієнт інтенсивності . . .	3,93	47,4	—

Отже за перше півріччя 1924/25 року було видано книг стільки, скільки за весь попередній рік.

Опіріч загальної читальні, при ВБУ є окрема читальня для наукових робітників,

потім окремий кабінет для праці над рукописами і кабінет при відділі бібліотекознавства.

В 1924 році в читальні було проведено важливу реформу. До середини 1924 року

всі книжки видавалися до читальні безпосередньо з відділів, усі каталоги були приступні для читачів. Але надзвичайний наплив читачів, величезні черги, загроза загибелі каталогів, виготовлених з дуже поганого картону (за браком на ринках ССРР іншого) — все це примусило реорганізувати читальню, відокремити з відділів під ручну бібліотеку з найходовіших книжок, виділивши для неї й окремі каталоги.

В підручну б-ку увійшло до 16.000 кн. одиниць. До неї ж поступають і найходовіші книжки з нових придбань б-ки. Решту каталогів було передано до відділів.

Організація підручної б-ки знищила черги, збільшила оборот книг, дала змогу при тому самому штаті подвоїти видачу, врятувала від остаточної загибелі каталоги відділів.

З підручної б-ки читач одержує книгу відразу, а як що потрібної читачеві книги немає в каталогах підручної б-ки, він кидає до шухлядки вимогу з назвою книги й на другий день (а наукові робітники в той самий день після 4-х годин) одержує або книгу, як що вона є в бібліотеці і не на руках, або відповідь, чи в така книга в б-ці і яким кандидатом його записана на цю книгу. Як що читач згожується ждати своєї черги, йому подають книгу механично, як тілько дійде до нього черга, і про це його повідомляють, вписуючи № його білета на плакаті кандидатів.

З відділів можна брати одночасно до 24 книжних одиниць і залишити їх за собою в читальні до 2-х тижнів.

Читальні ведуть деталізований статистичний облік, користуючися низкою розробленими в 1924/25 році статистичних бланків (до 20 штук).

Активна й Політосвітня робота В. Б. У. Активна й політосвітня робота — термін, що його ще не звикли звязувати з розумінням наукових б-к. В.Б.У. в 1924, 1925 р. р. продовжувала практику попередніх років, поширюючи й по-глиблюючи її.

Основні форми активної роботи В. Б. У. були численні виставки книг, бібліографічні репертуари, краєзнавча й справочно-консультивативна праця б-ки.

В. Б. У. організувала в 1924 р.—16 виставок, в 1925 р. по 1/18—19 виставок в загальній читальні і постійну виставку нової закордонної літератури в науковій читальні. Середнє число книг на виставці 200—400. Для зразку — спіс виставок в 1925 році: 1) Продукційні сили та народне господарство України—3416 експонатів і картотека в 5¹/₂ тис. карточок; 2) Червона армія—327 кн.; 3) День жінки—258 кн.; 4) Шевченко—395 кн.; 5) Паrizька Комуна—83; 6) Нова журналістика — 3 виставки; 7) Антирелігійна—390; 8) Ленін і Молодь—219; 9) На Лені—47; 10) 1 Травня—300; 11) День роб. друку—73; 12) Соціальна гігієна—127; 13) Рефлексологія—100; 14) Драгоманов—123; 15) Нова суд. укр. література—106; 16) Кооперація—295; 17) Радіо—53 кн. і 193 карт.

Основною виставкою 1925 р. була перша про продукційні сили та народне господарство України. Щоб організувати цю виставку, довелося проробити багато чезну бібліографічну працю, обслідувати десяток київських бібліотек і т. д. До виставки було прочитано 22 доповіді.

Окрім виставок, ВБУ складає що року десятки бібліографічних репертуарів в звязку з виставками й по за ними.

Почала за ці роки ВБУ розгорнути краєзнавчу роботу, збираючи й описуючи краєзнавчі матеріали, складаючи краєзнавчу бібліографію, популяризуючи ідею краєзнавчого руху, готуючи відповідні матеріали до друку. ВБУ має два краєзнавчих відділи — відділ Українка в основній б-ці в Київі і такий же відділ в Вінницькій філії. При останній організовано кабінет вивчування Поділля. Цей кабінет почав видання цілої енциклопедії подільсько-знавства (вийшло вже 3 випуски).

Розпочала ВБУ й справочну роботу, правда, ще в обмежених рамцях.

Тій самій меті має служити предметовий каталог, над якими розпочато роботу.

Активну роботу провадить у ВБУ спеціальний консульт.-виставочний відділ при читальні, а краєзнавчу працю ще й за-значені вище відділи Українка.

Науково-дослідний Інститут Бібліотекознавства ВБУ. Щоб організувати бібліотеку всеукраїнського й світового маштабу, чим має бути ВБУ, треба в основу її організації покласти глибокі наукові підвалини. Весь процес утворення такої б-ки повинен бути процесом дослідчої роботи в галузі бібліотекознавства, процесом шукання найдоцільніших методів і форм роботи.

Почавшись ще в 1923 році, науково-дослідча робота ВБУ розгортається в 1924 і особливо в 1925 році. Утворюється кабінет бібліотекознавства, консульт.-виставочний відділ, поширяється наукова робота різних відділів, виникають різні комісії, а в 1925 році весь цей процес розвивається в науково-дослідчої праці ВБУ при водить до утворення спеціального відділу ВБУ — Науково-дослідного Інституту Бібліотекознавства (НДІВ). НДІВ був тою новою організаційною формою, в яку вилився весь цей довгий процес шукання найдоцільніших форм організації науково-дослідчої роботи ВБУ.

НДІВ має три основних завдання:

1. Науково-дослідча робота в галузі бібліотекознавства.

2. Науково-педагогична — підготовка наукових робітників в галузі бібліотекознавства.

3. Науково-організаційна — об'єднання, координація й керування науково-дослідчою роботою всіх відділів ВБУ в галузі бібліотекознавства і втягування в цю роботу бібліотечних робітників м. Київа і УСРР.

В склад дійсних членів НДІВ'у входять відповідальні наукові робітники ВБУ. В члені НДІВ'у можуть обратися і наукові робітники в галузі бібліотекознавства, що не працюють у ВБУ.

анізовано НДІБ літом 1925 року.

Орибіжчі часи накреслено низку ко-
навінх і персональних праць з теорії
лектическої бібліотекознавства, бібліотечної
й трави УСРР і по за її межами, і низку
слобіографічних праць. С. Постернак.

■ В 1925 році співробітники Всенарод-
ньої Бібліотеки України почали вида-
вати, на правах рукопису, друкований на
машині свій орган „Бібліотечний
журнал“. Виходить зшитками приблиз-
но в 40 стор. До цього часу вийшло ч.ч.
1, 2—3, 4—5, 6—7 з тиражем в 5 прим.
Одне з чисел було цілком присвячено
питанням предметового каталогу.

■ Наркомосвіта УСРР порушила клопотання перед РНК РСФРР про перевіз із
Ростова до Києва бібліотеки „Львівського Ставропігіяльного Братства“ та колекції старовини, що їх було
вивезено зі Львова під час війни 1914—
17 рр. Ці речі мають велику історично-
бібліографічну цінність.

■ Київо-Софіївська б-ка при
Академії Наук міститься в будинку Софійського собору в трьох кімнатах на місці
старого Воскресенського приділу, має чи-
мало стародруків та рукописів. Початок
б-ці дав ще кн. Ярослав коло 40-х р. XI ст.,
але старих тих книжок не маємо в тепе-
рішній б-ці. Хоч за часів войовиськ Софійського
будинку не руйновано ні разу та
дуже не ушкоджено, але грабовано його
було не раз. Дикунство виявили особливо
суздальці 1169 р. в березні місяці та кн.
Рюрик з половцями 1202 р. в січні, коли
пограбували й позабирали з цінностями
собору, також і книжки. В 1416 р. татари
пограбували були Софійський будинок, а
1484 року пограбував собор Хан Менглі
Гірей. Через це початок б-ки треба ува-
жати з 40-х рр. 17 віку, коли Петро Моги-
ла заклав її; там під ч. 676 переходя-
ються його власноручні записи. Петро Могиля
мешкав у Печерському монастирі
і бібліотеку з Софії забрав був туди до
себе. 1685 р. митр. Гедеон Святополк кн.
Четвертинський почав робити старання,
щоб повернути софійські цінності з Київо-
Печерського монастиря та бібліотеку, але
бібліотеки йому не пощастило перенести.
Через згадані причини не маємо тепер в
б-ці дуже старих рукописів. Найстаріші
припадають на кінець XV в. та початок
XVI в. в. Найстаріші стародруки: Апостол
1574 р., Острозька євангелія 1581 р., єван-
гелія 1500 р. Бібліотека є цінною для
української історії—з кінця 16-го до по-
чатку 19 в.в., в ній маємо цілу низку
цікавих праць „місцевого характеру“, як
каже акад. М. Петров. В першій чверті
19 в. книгозбірню Софіївську поповнено
рукописною бібліотекою еп. Чигиринського
Іринея Фальковського, в 1838 р. згідно з
тестаментом Митр. Євгена Болховітінова
передано до Софіївської бібліотеки рукопи-
си, що до його належали. В другу по-
ловину 19 в. бібліотека теж дісталася чимало
рукописів, особливо за часів прот. Ів.
Скворцова, що склав теперішнього ката-
лога. Б-ка має тепер 729 рукописів, 1537

вписаних до каталогу стародруків, 1958
книжок, що мають окремий картковий ка-
талог. Є книжки та писаний матеріял, що
їх зовсім не вписано до каталогу і лежать
вони невпорядковано з давнього часу, що
можна буде зробити тоді, як б-ка дістане
на це засоби. Небіжчик акад. М. Петров
зробив опис рукописів Софійської б-ки
та виписав свою нумерацію, де вказано й
старі числа каталогу, але нумерація на
книжках є тільки старого каталогу. В. П.

■ Бібліотека Інституту На-
родньої Освіти ім. М. Драгоманова
міститься у собі в теперішній час
не тільки бібліотеку колишнього Київського
Університету, але й бібліотеки цілої
низки інших колишніх установ м. Києва
та деяких приватних осіб, головним чином,
кол. професорів Університету: їх було пода-
ровано попередніми власниками та передано
владою до б-ки ІНО вже протягом
останіх років під час війни й революції
(тут треба зазначити хоча б такі збірки,
як б-ка кол. Вищих Жіночих Курсів, Державного
Українського Університету, Духовної
Семінарії, Педагогичного музею то
що). Загальна кількість книжок вже значно
перевищує 700.000. Користуватися б-кою
ї читальню при ній, можуть всі громадяне
СРСР. Протягом року (з 1/цв 24 р.
по 1/vii 25 р.) з б-ки було видано 7150
книжок, повернено до б-ки 9249; за той
самий термін читальню відвідало 13.809
чоловіка, що їм було видано 18.698 назв. За
останні роки поволі відновлюються звязки
з іншими культурно-освітніми центрами,
і тепер б-ка обмінюється книжками з 10
науковими установами Західної Європи та
Сполучених Штатів, не кажучи вже про
велику кількість наукових закладів на-
шого Союзу. Крім того, б-ка одержує біля
40 закордонних часописів та біля 60 українською
ї російською мовами. В теперішній час провадиться розподіл усього
книжкового майна б-ки на два головних
фонди—академічний, тобто науково-до-
слідчий та фонд підручників, призначений
головним чином для навчальних потреб
студентства. Вимоги життя та перехід до
нових методів навчання висовують зараз
перед б-кою відповідальні й складні зав-
дання,—допомогти організації та поста-
чанню книжками великої кількості різних
кабінетів, що зараз утворюються в ІНО.
Разом з цим виникає друге завдання—охопити
ї об'єднати всі книжкові багацтва
Інституту, його не тільки нових, але й
попередніх кабінетів, що мають свої окремі,
іноді досить значні бібліотеки.

З інших чергових завдань б-ки треба
зазначити—організацію відділу „Українка“,
для якого є вже богатий й цікавий
матеріял, та систематизацію й використу-
вання фонда дублетів, що досягає де-кіль-
кох тисяч. Необхідно також розгорнути
ширше ї зміцнити роботу читальні, що
обслуговує не тільки студентів, але й вза-
галі громадські та робітничі кола Києва.
На жаль, недостатній штат співробітників
ї дуже мізерна плата до самого останнього
часу перешкоджали бібліотеці в її